

METSÄ TUHANSIN ÄÄNIN SOI!

Liedkonsertin valmistaminen ja
ohjelmiston valinta

Leena Rantala

Opinnäytetyö
Toukokuu 2012
Musiikin koulutusohjelma
Esittävä säveltaide

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Musiikin koulutusohjelma
Esittävä säveltaide

LEENA RANTALA

Metsä tuhansin äänin soi!
Liedkonsertin valmistaminen ja ohjelmiston valinta

Opinnäytetyö 43 sivua, josta liitteitä 14 sivua
Toukokuu 2012

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kertoa liedkonsertin valmistamisesta ja ohjelmiston valitsemisesta. Työ on taidetekotyypinen opinnäyte. Se koostuu 20.2.2011 Tampereella taidemuseo Willa Macissa järjestetystä konsertista ja kirjallisesta osuudesta. Esiinnyin konsertissa yhdessä liedpianistini Jan Sandvikin kanssa. Ohjelmisto sisälsi Erkki Melartinin, Ture Rangströmin, Toivo Kuulan ja Jean Sibeliuksen lauluja.

Kirjallisessa osuudessa käsittelen lyhyesti liedin historiaa ja esittelen konsertin säveltäjät. Pääasiassa keskityn kuitenkin kuvaamaan konsertin ideointia, ohjelman kokoamista, harjoittelua ja itse konserttia. Kerron myös konsertin vaatimista käytännön järjestelyistä. Toiveena on, että työstä olisi hyötyä laulunopiskelijoille, jotka ovat valmistamassa ensimmäistä konserttiaan.

Opinnäytteeni tavoitteena oli vahvistaa osaamistani liedlaulajana, lisätä esiintymiskokemusta, harjoittaa konserttikokonaisuuden suunnittelua ja valmistamista, laajentaa ohjelmistoa ja kehittää työskentelyä pianistin kanssa. Konsertin itsenäinen valmistaminen kehitti minua huomattavasti esiintyvänä taiteilijana ja sain paljon uutta esiintymiskokemusta. Konserttikokonaisuuden suunnittelussa en onnistunut aivan toivotulla tavalla, mutta konsertti onnistui silti hyvin. Etsiessäni konserttiohjelmaan sopivia kappaleita laajensin samalla ohjelmistoani. Pitkäaikainen yhteistyö oman liedpianistin kanssa paransi konsertin taiteellista tasoa.

Opinnäytteen liitteinä ovat konsertin mainosjuliste, käsiohjelma ja konsertin taltiointi CD-levynä.

ABSTRACT

Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Music
Music Performance

LEENA RANTALA

The forest sings with a thousand voices!
Preparing a lied concert and programme selection

Thesis 43 pages, out of which 14 pages are appendices
May 2012

The purpose of this thesis is to tell about preparing a lied concert and programme selection. This is a practical performance thesis. It consists of a concert held on 20 February 2011 in Tampere at the Willa Mac art museum and a written section. I performed at the concert together with my lied pianist Jan Sandvik. Our programme included songs by Erkki Melartin, Ture Rangström, Toivo Kuula and Jean Sibelius.

In the written section, I shall briefly discuss the history of lied and present the composers included in the concert. However, I shall mainly concentrate on describing the phases of thinking of ideas for the concert, putting together the programme, the practice, and the concert itself. I shall also talk about the practical arrangements needed for the concert. I hope that this thesis will be useful to voice students who are preparing their first concert.

The goal of my thesis was to strengthen my skills as a lied singer, gain more experience as a performer, practice planning and preparing a concert, expand my repertoire, and develop the collaboration with the pianist. Preparing the concert independently helped me to develop significantly as a performing artist and I gained a great deal of new performing experience. I was not quite as successful as I hoped in planning the concert as a whole, but the performance was nevertheless successful. While looking for suitable pieces for the concert programme, I also expanded my repertoire. The long-term cooperation with one's own lied pianist raises the artistic level of the concert.

The concert poster, the programme and a record of the concert on CD are attached to this thesis.

Keywords: lied, concert, repertoire, Kuula, Melartin, Rangström, Sibelius

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	5
2. LIEDIN KEHITTYMINEN	6
2.1 Suomalaisen laulumusiikin kehittyminen	7
2.2 Liedkonserttien nimitykset	8
3. KONSERTIN SÄVELTÄJÄT	9
3.1 Toivo Kuula.....	9
3.2 Erkki Melartin	10
3.3 Ture Rangström.....	11
3.4 Jean Sibelius	12
4. KONSERTTI	13
4.1 Suunnittelu ja säveltäjien valitseminen	13
4.2 Ohjelmajärjestyksen laatiminen	15
4.3 Ohjelman harjoittelu	20
4.4 Konserttijärjestelyjä.....	22
4.5 Konserttitilanne	23
5. POHDINTA	25
LÄHTEET	27
LIITTEET	29

1. JOHDANTO

Opinnäytetyöni kertoo erään liedkonsertin syntytarinan. Konsertin nimi oli ”Metsä tuhansin äänin soi!” ja se esitettiin Tampereella Willa Macissa sunnuntaina 20.2.2011. Valmistin konsertin yhdessä liedpianistini Jan Sandvikin kanssa. Konsertti koostui Erkki Melartinin, Ture Rangströmin, Toivo Kuulan ja Jean Sibeliuksen lauluista.

Päätin jo opiskelujeni alkuvaiheessa, että haluan toteuttaa opinnäytetyöni taidetekotyypisenä. Koska opiskelen TAMK:ssa esittävän säveltaiteen linjalla, konsertti tuntui luontevimmalta tavalta lähestyä opinnäytetyötä. En ollut aiemmin tehnyt kokonaista omaa konserttia, joten suunnittelu- ja harjoitusvaiheeseen liittyi monia uusia asioita, joita halusin päästä kokeilemaan. Tästä syntyikin opinnäytteeni perusta: kirjoitan konsertin valmistamiseen liittyvästä työprosessista keskittyen erityisesti ohjelmiston valintaan.

Opinnäytetyöni koostuu siis konsertista ja tästä kirjallisesta työstä. Työn tavoitteena on vahvistaa osaamistani liedlaulajana, lisätä esiintymiskokemusta, harjoittaa konserttikokonaisuuden suunnittelua ja valmistamista, laajentaa ohjelmistoa ja kehittää työskentelyä pianistin kanssa.

Kirjallisessa työssä kertaan lyhyesti liedmusiikin syntyvaiheet ja suomalaisen laulumusiikin kehittymisen sekä esittelen konsertin säveltäjät. Konsertin ideoinnin ja suunnitteluvaiheen kuvaan varsin yksityiskohtaisesti. Kerron myös ohjelman harjoittelusta ja konsertin vaatimista käytännön järjestelyistä. Lopuksi arvioin onnistumistani konserttinauhoituksen avulla.

Opinnäytteen liitteinä ovat konsertin mainosjuliste, käsiohjelma ja konsertin taltiointi CD-levynä.

2. LIEDIN KEHITTYMINEN

Lied on taidelaulu, joka perustuu runon, melodian ja piano-osuuden kolmiyhteyteen. Se on kamarimusiikkia, jossa laulajan ja pianistin osuudet ovat yhtä tärkeitä. Liedit ovat usein läpisävellettyjä, mutta myös toistuvien säkeistöjen käyttö on yleistä. Usein samassa teoksessa on sekä toistuvia säkeistöjä, että niistä poikkeavia vaihteita. Säestys voi olla läpisävelletty silloinkin, kun laulusäkeistöt toistuvat samanlaisina. Merkittävimpiä liedsäveltäjiä ovat Franz Schubert, Robert Schumann, Johannes Brahms, Hugo Wolf, Gustav Mahler ja Richard Strauss. Alun perin lied syntyi saksalaisella kielialueella, mutta lied-käsitettä käytetään myös muissa kielissä. Ranskalaisia liedsäveltäjiä ovat mm. Gabriel Fauré, Claude Debussy ja Maurice Ravel. Tärkeitä pohjoismaisia liedsäveltäjiä ovat mm. Yrjö Kilpinen, Jean Sibelius ja Ture Rangström. (Otavan musiikkitieto 1987, 252; Lied, Wikipedia.)

Sana *lied* tulee saksan kielestä ja merkitsee laulua tai laulelmaa. Erotuksena muista lauluista liedeihin viitataan saksaksi sanalla *Kunstlied*. Vielä 1700-luvulla monien laulujen nimitys oli ”Gedicht” eli runo lauluäänelle ja pianolle. Silloin oli vallalla doktriini, jonka mukaan musiikki on alisteinen runolle, mikä ei luonnollisestikaan edistänyt laulusävellysten kehittymistä. Yksi saksalaisen liedin edelläkävijöistä oli Johann Rudolf Zumsteeg (1760–1802), joka sävelsi balladeja. Ne imitoivat Englannin ja Skotlannin suosittuja kansanballadeja, ja useimmat niistä olivat pitkiä runoja täynnä yliluonnollisia tapahtumia ja romanttisia seikkailuja. (Grout & Palisca 1996, 614; Lied, Wikipedia.)

Säveltäjät tarttuivat innokkaina runoihin, jotka olivat sopivia muutettaviksi musiikiksi. Laulujen pituudet kasvoivat vähitellen, mikä vaati säveltäjiltä enemmän muuntelukykyä niin teemojen, tekstuurin kuin koko teoksen muodon suhteen. Kontrasteja haluttiin luoda tarinan etenemisen mukaan. Tarina piti siis kertoa ja vahvistaa musiikin avulla. Tällöin pianon osuus nousi säestäjän roolista tasavertaiseksi pariaksi laulun kanssa. Piano tuki, väritti ja vahvisti runouden merkityksiä. (Grout & Palisca 1996, 615.)

Liedin historia itsenäisenä taidelajina alkaa varsinaisesti Franz Schubertista (1797–1828). Sitä ennen lied oli ollut lähinnä seurallista kotimuisointia. Schubertin sävellykset puolestaan olivat selkeästi konserttilauluja, joista kävi hyvin selväksi hänen loistava kykynsä kirjoittaa melodioita. Lied kasvoi nyt kattamaan koko inhimillisen tunneas-

teikon. Schubertin liedeissä tunneskaala ulottuu itsemurhaa enteilevästä murheesta eks-taattiseen onneen. (Murtomäki 2005.)

2.1 Suomalaisen laulumusiikin kehittyminen

1800-luvun yleiseurooppalainen kansallisromantiikka loi pohjan suomalaisen laulumusiikin synnylle. Tällöin alettiin säveltää isänmaallisia kuorolauluja ja pianosäestyksellisiä yksinlauluja. Esim. Fredrik Paciuksen (1809–1891) laulut näytelmään *Kypron prinsessa* edustavat tätä isänmaallista tyyliä. Paciusta nimitetään ”suomalaisen musiikin isäksi”, vaikka hän olikin saksalainen, sillä oltuaan maassa useita vuosikymmeniä Pacius omaksui ympäriltään paljon vaikutteita. Paciusta lukuun ottamatta lähes kaikki 1800-luvun Suomen musiikkielämän vaikuttajista olivat amatöörejä. Tähän oli suurena syynä se, että Helsingissä ei ollut musiikkioppilaitosta ennen vuotta 1882, jolloin Helsingin musiikkiopisto perustettiin. Amatöörien joukossa oli hyvin taitava laulusäveltäjä Karl Collan (1828–1871), joka tavoitteli saksalaisen liedin tyyliä säveltämällä mm. Heinen ja Goethen runoja. Ernst Fabritius (1842–1899) taas oli ensimmäinen joka sävelsi suomenkielisen runon lauluksi. (Djupsjöbacka 2001, Oramo 2006.)

Vårt land eli *Maamme*-laulu esitettiin ensimmäisen kerran vuonna 1848. Myöhemmin kansallislauluksi vakiintunut sävellys on Paciuksen käsialaa, runo on J. L. Runebergin. 1890-luvulla varsinaiset kansalliset piirteet alkoivat saada tukevan jalansijan Suomen taide-elämässä. Tällä vuosikymmenellä kuvataiteilijat, arkkitehdit ja säveltäjät alkoivat etsiä inspiraatiota Kalevalasta ja Karjalasta, mikä synnytti karelianismin. Jean Sibelius (1865–1957) sai muissa sävellyksissään vaikutteita karelianismista, mutta yksinlaulusaan hän pääosin jatkoi Edward Griegin viitoittamaa pohjoismaista traditiota. Sibeliuksen yksinlaulut ovat rohkean kekseliäitä harmonioiden ja muodon suhteen. (Djupsjöbacka 2001.)

Sibelius oli kiistatta nero ja hänellä oli suuri vaikutus Suomen nuoreen taide-elämään. Hänen aikalaisistaan Toivo Kuula (1883–1918) olisi saattanut yltää samanlaisiin saavutuksiin, jos olisi saanut elää pitempään. Kuula sävelsi nimenomaan suomenkielisiä lauluja. Hänen lauluistaan löytyvät kansallisromantiikan pääpiirteet: paatos, rikkaat harmoniat sekä taipumus nostalgiaan ja melankoliaan. Osa Kuulan hienoimmista lauluista kuitenkin sisältää vaikutteita impressionismista. (emt.)

Oskar Merikannon (1868–1924) laulut ovat hyvin tunnettuja, ja niitä on esitetty Suomessa paljon. Merikanto oli ensiluokkainen urkuri, taitava improvisoimaan ja kysytty säestäjä laulajien parissa. Hänen hellät melodiansa ja nostalgiset tunnelmansa nousevat kuin suoraan isänmaallisen suomalaisen sielusta. Leevi Madetojan (1887–1947) laulut ovat teknisesti vaativia ja tunnelmiltaan usein sisäänpäin kääntyneitä. Ne ovat jääneet Merikannon ja Kuulan sävellysten varjoon. (emt.)

Erkki Melartin (1875–1937) oli tarkkanäköinen kosmopoliitti, joka sävelsi lauluja monilla eri kielillä ja välillä tonaalisuuden rajoilla liikkuen. Parhaiten hänet kuitenkin muistetaan kansanomaisista sävellyksistä kuten *Mirjamin laulu*. Heino Kaski (1885–1957) sen sijaan pitäytyi perinteisessä tyyliässä koko uransa ajan ja sävelsi kansallisromanttisia lauluja. Melodinen kekseliäisyys onkin säilyttänyt useita hänen lauluistaan nykyohjelmistossa. Yrjö Kilpinen (1892–1959) keskittyi täysin liedin maailmaan. Hän sävelsi elämänsä aikana n. 700 yksinlaulua. Hugo Wolfin tapaan hän teki pitkiä sarjoja yhden runoilijan teksteihin. Hänen suosituimpia laulujaan ovat *Laululle* ja *Illalla*. Kilpinen taiteellinen testamentti on sarja Kantelettaren runoihin sävellettyjä lauluja vuodelta 1948. (emt.)

2.2 Liedkonserttien nimitykset

Saksankielisissä maissa laulukonserttia kutsutaan nimellä *Liederabend* eli lauluilta. Saksalaisissa oopperataloissa vastaavista konserteista käytetään nimeä *Soloabend*. Ruotsissa laulukonserttien nimitys on *romansafton* ja Suomessa liedkonsertti tai yksinlaulukonsertti. Amerikassa laulukonsertti on *song recital* tai *vocal recital*. Ranskassa *recital de chant*. (Gothoni 1998, 61–62.)

Miksi en tässä työssä käytä ilmaisua yksinlaulukonsertti? Ensinnäkin liedkonsertti on Suomessa vakiintunut nimitys juuri sellaiselle konsertille, jota tässä työssä käsitellään. Gothoni (1998, 64) myös huomauttaa kirjassaan, että monet edellä mainituista nimityksistä unohtavat pianistin olemassaolon. Liedkonsertti-termiä käyttäen tulen korostaneeksi pianistin olemassaoloa ja yhteistyön merkitystä taiteellisen lopputuloksen kannalta. Tässä yhteydessä on lisäksi hyvä muistaa, että merkittävimmät liedsäveltäjät olivat itse pianisteja.

3. KONSERTIN SÄVELTÄJÄT

3.1 Toivo Kuula

Toivo Kuula syntyi 7.7.1883 Vaasassa ja kuoli Viipurissa 18.5.1918. Kuula opiskeli Helsingin musiikkiopistossa viulunsoittoa ja musiikin teoriaa. Innostunut säveltäjä joutui kuitenkin keskeyttämään opintonsa varojen puutteen takia, mutta palasi parin vuoden päästä Helsinkiin ja pääsi Sibeliuksen ensimmäiseksi sävellysoppilaaksi. Syksyllä 1908 Kuula jatkoi opintojaan Italiassa ja seuraavana vuonna Leipzigissa ja Pariisissa. (Suomalaisia säveltäjiä 1994, 215–220; Kuula, Wikipedia)

Kuula oli kansallisromanttisen tyylin säveltäjä ja sai myöhemmässä tuotannossaan vaikutteita ranskalaisesta impressionismista. Kuulan ensimmäiset merkittävät yksinlaulut *Syystunnelma*, *Aamulaulu* ja *Tuijotin tulehen kauan* syntyivät jo ensimmäisinä opiskeluvuosina. Kuulan onkin arvioitu olleen parhaimmillaan laulusäveltäjänä. Hänen lauluissaan on sellaista yksilöllistä melodista keksintää, jota puuttuu hänen suurimuotoisemmista teoksistaan. Laajalle yleisölle Kuula on tullut tunnetuksi yksin- ja kuorolauluistaan sekä eteläpohjalaisten kansansävelmien sovituksistaan. (emt.)

Toimeentulonsa turvatakseen Kuula johti Oulussa Soitannollisen seuran orkesteria vuosina 1910–11 ja sen jälkeen hän toimi Helsingissä Robert Kajanuksen orkesterin apulaiskapellimestarina yhdessä ystävänsä Leevi Madetojan kanssa. Vuonna 1916 hänet kutsuttiin Viipurin Musiikin Ystävien orkesterin kapellimestariksi. Hän oli myös Suomen Säveltäjien Liiton perustajajäsen vuonna 1917. Kuula sai surmansa Suomen sisällissodan jälkimainingeissa ollessaan vain 34-vuotias. Tuotteliaan säveltäjän elämä katkesi siinä vaiheessa kun täyden elämän elävä säveltäjä on tehnyt varhaiskautensa luomukset. (emt.)

3.2 Erkki Melartin

Erkki Melartin syntyi Käkisalmissa 7.2.1875 ja kuoli Helsingissä 14.2.1937. Hän opiskeli sävellystä ensin Helsingin musiikkiopistossa Martin Wegeliuksen johdolla ja jatkoi Wienissä opettajanaan Robert Fuchs. Melartin teki pitkän uran paitsi säveltäjänä myös opettajana. Hän toimi Helsingin musiikkiopistossa (nyk. Sibelius-Akatemia) ensin apuopettajana vuosina 1895–98, opettajana 1901–07 ja johtajana 1911–36. Melartinin johtajavuosina musiikkiopiston toiminta kasvoi ja monipuolistui. Hänen johdollaan Helsingin musiikkiopisto muuttui vuonna 1924 konservatorioksi ja sai oman talon Rautatienkadulle vuonna 1931. (Suomalaisia säveltäjiä 1994, 304–307; Melartin, Wikipedia.)

Melartinin sävellysten katsotaan jakautuvan kahteen osioon: uudistukselliseen ja taiteellisesti kunnianhimoiseen sekä kevyempään käyttömusiikkiin. Melartinin laulut sijoittuvat näihin molempiin osioihin. Esim. Koskenniemen runoihin tehdyt laulut kuuluvat selkeästi vakavampaan osa-alueeseen. Melartinin laulutuotannon määrästä esiintyy monenlaista tietoa. Jos mukaan lasketaan kaikki lapsille, nuorille ja esim. joululehtiin sävelletyt laulut niitä kertyy n. 350. Melartinin tunnetuin sävellys lienee juhlararssi näytelmästä *Prinsessa Ruusunen*. (emt.)

Melartinia pidettiin pitkään akateemisena säveltäjänä, joka hallitsi hyvin pienet sävellysmuodot. Käsitystä on sittemmin jouduttu tarkistamaan muun muassa sinfonioiden, jousikvartettojen ja *Aino*-oopperan tultua uudelleen huomion kohteeksi. Melartinin musiikilliset juuret ovat Anton Brucknerin ja Pjotr Tšaikovskin edustamassa myöhäisromantiikassa, mutta niihin yhdistyy usein kansanmusiikillisia, impressionistisia ja 1920- ja 1930-luvuilla entistä useammin myös ekspressionistisia aineksia. Tyyllillisesti Melartin oli lähes vapaa Sibeliuksen vaikutuksesta. Sinfonioissaan hän osoittaa pikemminkin yhtymäkohtia Gustav Mahlerin musiikkiin. (emt.)

Sävellyksen opettajana Melartin oli tunnettu avarakatseisuudestaan, hän suhtautui ennakkoluulottomasti uusiin tyylivirtauksiin. Hän myös auttoi sävellysoppilaitaan paitsi henkisesti myös taloudellisesti. Melartinin oppilaisiin kuuluivat muiden muassa Aarre Merikanto, Yrjö Kilpinen, Väinö Raitio, Ilmari Hannikainen, Uuno Klami ja Sulho Ranta. (emt.)

3.3 Ture Rangström

Ture Rangström syntyi Tukholmassa 30.11.1884 ja kuoli siellä 11.5.1947. Rangström aloitti musiikkiopinnot vasta 15–16-vuotiaana kiinnostuttuaan säveltämisestä. Innokas opiskelija ei kuitenkaan päässyt Tukholman Musiikkiakatemian oppilaaksi, koska ei ollut soittanut mitään soitinta lapsesta asti. Rangström ei antanut tämän häiritä haluaan tulla säveltäjäksi ja opiskeli yksityisesti Tukholmassa sekä myöhemmin Berliinissä ja Münchenissä. Rangström opiskeli samalla myös laulua, mikä selittää osaltaan hänen intoaan säveltää yksinlauluja. (Kunnas 1958, 555–559)

Kun Rangström alkoi 1900-luvun alussa julkaista sävellyksiään, häneen suhtauduttiin vaarallisena vallankumouksellisenä. Sitten hänen säveltäjäkuvansa on muuttunut maansa arvostetuksi romantikoksi, suureksi pohjoismaiseksi lyyrikoksi, jonka musiikki on persoonallisesti väritynyttä. Rangström sävelsi elämänsä aikana yli 200 yksinlaulua. Hänen mielirunoilijoitaan olivat Bo Bergman, Gustaf Fröding, Ernst Josephson, J. L. Runeberg ja ennen kaikkea August Strindberg, jonka kanssa säveltäjä myös ystäväystyi. (emt.)

Strindbergin tekstiä Rangström käytti myös oopperassaan Kruununmorsian. Teos sai ensi-iltansa Stuttgartissa vuonna 1919 ja teos esitettiin myös Helsingissä vuonna 1945. Vuosina 1922–1925 Rangström toimi Göteborgin sinfoniaorkesterin ylikapellimestarina. Lisäksi hän kirjoitti musiikkiarvosteluja. (emt.)

Säveltäjä Sulho Ranta on verrannut Rangströmiä Leevi Madetojaan:

”Tuskinpa on kahta pohjoismaista säveltäjää, joita voitaisiin samoin verrata toisiinsa kuin Rangströmiä ja meidän Madetojaamme. Syvistä syövereistä he ammensivat hiukan raskasmielisen, toisinaan paikoillaankin pysyvän melodiansa perussävyn. Mutta heiltä riitti silti säveliä aina riehakkuuteen asti. Kaksi oivaa oman aikansa miestä.” (Kunnas 1958, 559)

Täyttäessään 50 vuotta Rangström sai lähimmiltä ystäviltään lahjaksi saaren Keski-Ruotsin saaristosta. Törnsholm-saari muodostui säveltäjälle hyvin rakkaaksi ja saariston luonto antoi innoitusta moniin sävellyksiin. (emt.)

3.4 Jean Sibelius

Jean Sibelius syntyi 8.12.1865 Hämeenlinnassa ja kuoli 20.9.1957 Järvenpäässä. Hän oli suomalainen myöhäisromanttisen tyylin säveltäjä. Hänen kansallisromanttinen musiikkinsa vaikutti merkittäväällä tavalla Suomen kansallisen identiteetin muodostumiseen. Sibelius on kansainvälisesti tunnetuin ja esitetyin suomalainen säveltäjä. Sinfonioiden ja sinfonisten runojen luoja Sibelius oli yksi 1900-luvun merkittävimpiä säveltäjiä. (Sibelius, Wikipedia)

Sibeliuksen keskeisimmät teokset ovat hänen seitsemän sinfoniaansa. Sinfonioiden lisäksi hänen tunnetuimpia teoksiaan ovat viulukonsertto, orkesteriteokset *Finlandia*, *Karelia*-sarja, *Tuonelan joutsen* ja *Valse triste*. Hänen muihin teoksiinsa kuuluu mm. yksinlauluja, kuoro- ja pianomusiikkia, näytelmämusiikkia ja kamarimusiikkia. Sibeliuksen syntymäpäivää ja samalla suomalaisen musiikin päivää vietetään 8.12. (emt.)

Yksilaulut muodostavat hyvin merkittävän osan Sibeliuksen tuotantoa. Esimerkiksi hänen ensimmäinen julkaistu teoksensa oli laulu nimeltä *Serenad*, joka oli tehty J. L. Runebergin runoon. Sibeliuksen laulut tuotanto sisältää 109 kappaletta tai 111, jos mukaan lasketaan opuksen 72 kadonneet laulut. Sibeliuksen laulut saivat nopeasti niin esittäjien, yleisön kuin kriitikoidenkin suosion. Laulujen ruotsinkielisyys on rajoittanut niiden kansainvälistä menestystä, mutta pohjoismaissa ne ovat saavuttaneet pysyvä sijaan laulajien ohjelmistossa. (Tiilikainen.)

Sibelius kirjoitti laulunsa yleensä erillisinä teoksina eikä laajamuotoisina sarjoina. Vain opus 88 on tehty nimenomaan sarjaksi. Sibelius sävelsi lauluja hyvin vaihtelevaan tyyliin. Esim. osa lauluista on schubertmaista liedä, osa taas pohjoismaista romanssityyliä, osa taas on Sibeliuksen omaa, aivan ainutlaatuista laulutaidetta. (Tiilikainen.)

4. KONSERTTI

4.1 Suunnittelu ja säveltäjien valitseminen

Olin päättänyt jo opiskelujeni alkuvaiheessa, että haluan toteuttaa opinnäytetyöni konserttina. Kävin kuuntelemassa muiden opinnäytetyökonsertteja ja mietin itselleni sopivaa lähestymistapaa. Etsin ja kokeilin mm. erilaisia laulusarjoja, mutta en innostunut mistään kunnolla. Samaan aikaan yhteistyö pianistini Jan Sandvikin kanssa tiivistyi ja ajatus liedkonsertin tekemisestä syntyi. Olemme aloittaneet Sandvikin kanssa liedparina ammattikorkeakoulun seminaarissa keväällä 2008 ja osallistuimme sen opetukseen keväeseen 2010 asti, jolloin Sandvik valmistui TAMK:sta. Päätimme seminaarin loppuksi, että jatkamme yhteistyötä ja teemme konsertin seuraavan lukuvuoden aikana. Siispä päädyin tekemään opinnäytetyöni liedkonsertin valmistamisesta.

Konsertin aiheen ideointi lähti käyntiin kun huomasin, että moni kappaleistamme liittyi metsään. Olimme juuri tehneet Jean Sibeliuksen laulun *Flickan kom ifrån sin älsklings möte*, jossa tyttö tapaa rakastettuaan metsässä. Kappale on meidän molempien mieleen ja siitä on vähitellen kehittynyt bravuurimme. Lisäksi olimme tehneet muutamia Toivo Kuulan kappaleita, joiden sävelkieli oli myös mieleemme ja lisäksi ne sopivat hyvin äänelleni. Ajatellessani Kuulan kappaletta *Tuijotin tulehen kauan* muotoilin konsertin löyhäksi teemaksi metsän & rakkauden. Eino Leinon tekstissä kun liikutaan ”suurissa saloissa” ja mennään tapaamaan ”ihanaa impeä”.

Äänityyppini on lyyridramaattinen sopraano, mutta olen laulanut aiemmin myös mezzosopraanon ohjelmistoa. Dramaattinen suomalainen laulumusiikki istuikin äänelleni hyvin, joten Sibelius ja Kuula konsertin säveltäjäniminä olivat selkeitä valintoja. Konsertin kolmas säveltäjä Ture Rangström valikoitui mukaan, koska olimme Sandvikin kanssa tehneet häneltä juuri *Den mörka blomman* -sarjan. Tekstiensä puolesta sarja istui myös metsä & rakkaus -teemaan, vaikka Bo Bergmanin runous onkin symbolisempaa kuin suomalaisten säveltäjien käyttämät runot. Rangström valikoitui mukaan myös ruotsinkielisyytensä takia, sillä olin päättänyt selkeyttää suunnittelutyötäni ja rajata konsertin kielet suomeen ja ruotsiin.

Neljänneksi säveltäjäksi valitsin Erkki Melartinin. Hänen kappaleensa *Minä metsän polkuja kuljen* sopi tekstinsä puolesta niin hyvin teemaan, että siitä tuli koko konsertin aloituskappale. Toisena vaihtoehtona harkitsin Oskar Merikantoa, mutta häneltä en löytänyt niin hyvin teemaan istuvia kappaleita. Kuunneltuani Melartinin harvoin esitetyn kappaleen *Panin* päädyin lopullisesti valitsemaan hänet yhdeksi konsertin neljästä säveltäjästä. *Panin* metsän taianomaisuus ja kulkijan hurmioituminen istuivat teemaan sen verran hyvin. Kappaleen runo on V. A. Koskenniemeltä:

Pan

Oi öistä kulkijata korpimaan,
ken metsän synkkiin pimentoihin vaipuu,
oi rinnassansa syttyy villi kaipuu
kuin halu hehkumahan hurjimpaan.

Hän näkee metsän synkät silmät vaan
ja kuinka varjot yössä nousee, haipuu
ja metsän viidakossa oksa taipuu
ja esiin astuu kätköstänsä Pan.

Hän huulillensa nostaa ruokopillin
hän soittaa, soittaa laulun hurjan-villin.
ja metsä sadoin äänin soi ja soi.

Mut öisen kulkijan on järki poissa,
se harhaa metsän synkän sokkeloissa
ja hurjaa onnenunta unelmoi.

Kappaleiden valintaan vaikutti myös mielikuvani siitä, minkälaisesta musiikista pianistini pitää. Halusin valita kappaleita, joissa hänen tekninen ja taitteellinen osaamisensa pääsee esiin. Olin jo edellisinä liedseminaarivuosina huomannut miten paljon parempia kappaleista tulee, jos parin molemmat osapuolet ovat niistä yhtä innostuneita.

Konsertin pituus mietitytti paljon ja halusin kokonaisuudesta ainakin 45 minuuttia pitkän. Ajatuksenani oli päästä kokeilemaan ”oikean konsertin” mittaa, koska siihenastiset esiintymiseni olivat olleet maksimissaan 30 minuuttia. Konsertin lopullinen pituus oli taukoineen n. 55 minuuttia eli mitta venyi yli alkuperäisen suunnitelman. Tämä ei kuitenkaan haitannut, koska kokonaisuudesta tuli mielestäni onnistunut.

Jos olisin valmistanut oikein perinteisen liedkonsertin, mukaan olisi pitänyt ottaa saksalaista ohjelmistoa. Nimitän kuitenkin konserttiani liedkonsertiksi, koska käsite on jo

juurtunut syvälle suomalaiseen musiikkisanastoon. Nimityksen käyttämistä tukee mielestäni myös se, että suunnittelin konsertin tekstilähtöisesti metsä & rakkaus -teeman avulla.

4.2 Ohjelmajärjestyksen laatiminen

Konsertin järjestykseksi valikoitui seuraava:

Erkki Melartin

Minä metsän polkuja kuljen (Eino Leino)
 Sydänmaan lammella (Ilmari Kianto)
 Pan (V. A. Koskenniemi)
 Siell' on kauvan jo kukkineet omenapuut (V. A. Koskenniemi)

Ture Rangström

Den mörka blomman (Bo Bergman)
 Bön till natten
 Vinden och trädet
 Afskedet
 Trädet som dör

Toivo Kuula

Aamulaulu (Eino Leino)
 Syystunnelma (Eino Leino)
 Yö nummella (August Hjelt, suom. Jussi Snellman)
 Tuijotin tulehen kauan (Eino Leino)

Jean Sibelius

Den första kyssen (J. L. Runeberg)
 Men min fågel märks dock icke (J. L. Runeberg)
 Demanten på marssnön (J. J. Wecksell)
 Flickan kom ifrån sin äslings möte (J. L. Runeberg)
 Var det en dröm? (J. J. Wecksell)

Konserttijärjestyksen luominen tuotti paljon päänvaivaa. Yritin löytää aiheesta kirjallista materiaalia onnistumatta kovin hyvin. Yhden ohjeen löysin kirjasta, joka on tehty sopraano Soile Isokoskesta ja hänen liedpianististaan Marita Viitasalosta. Lainaus on Viitasalolta:

”Ohjelmistossa pitää olla eri tyylejä, syvennystä ja kevennystä. Kokonaisuus on rakennettava draaman tapaan: ensi lämmitetään tunnelmaa ja yritetään saada yleisö mukaan, ja vasta sitten on raskaampien numeroiden vuoro”. (Kuusisaari 2007, 149)

Toinen ohje löytyi kirjasta *The Nineteenth-Century German Lied*, jossa Lorraine Gorrell (1993) kirjoittaa seuraavasti:

”Esittäjät joutuvat tekemään suuren joukon valintoja laulukonserttia suunniteltaessa. Menestyneimmät ohjelmat on suunniteltu pitäen mielessä sekä kokonaisuus ja vaihtelevuus. Konsertin voi suunnitella pitäen lähtökohtana esim. tietyn runoilijan töitä tai teemaa (esim. kevät, yö, aaveet, mustalaiset) ja lisäten ohjelmaan riittävää aiheiden, tunnelmien, tempojen, muotojen, sävellajien ja tahtilajien vaihtelua ylläpitämään yleisön mielenkiintoa.” (s. 343)

Siispä otin ensimmäiseksi säveltäjäksi Erkki Melartinin, jonka laulut eivät ole niin dramaattisia kuin vaikkapa Kuulan laulut. Halusin myös aloittaa suomenkielisellä ohjelmistolla, jotta yleisön on mahdollisimman helppo päästä mukaan tunnelmaan. Konsertin aloituskappaleeksi olin jo aika pian valinnut Erkki Melartinin kappaleen *Minä metsän polkuja kuljen*. Sen reippaus ja hyväntuulisuus ovat hyviä aloituskappaleen ominaisuuksia. Samoin tekninen helppous puolsi valintaa. Olimme alun perin opetelleet sen yhdelle pikkukeikalle alkusyksystä 2009, joten se oli myös vanha tuttu kappale, mikä myös auttaa konsertin alussa, kun jännitys on pahimmillaan. Halusin alkuun kappaleen, jossa minun ei tarvitse miettiä sanoja tai olla huolissaan jostakin teknisestä yksityiskohdasta. Konsertin toinen kappale *Sydänmaan lammella* on myös vanhaa ohjelmistoani, jonka olin tehnyt jo kolme vuotta aiemmin. *Pan ja Siell' on kauvan jo kukkineet omenapuut* olivat uutta, juuri tätä konserttia varten tehtyä ohjelmistoa.

Koska en halunnut, että toinen konsertin alkupuolisko olisi pelkästään suomenkielistä ohjelmistoa ja jälkipuolisko ruotsinkielistä, valitsin seuraavaksi kokonaisuudeksi Ture Rangströmin sarjan. Sibeliuksen laulut olivat itsestään selvästi konsertin viimeinen osuus, koska niistä löytyy suurimmat dramaattiset nousut. *Var det en dröm?* oli mielesäni lopetuskappaleena jo hyvin varhaisessa vaiheessa konsertin suunnittelua.

Schiøtzin (1970, 177) kirjassa konserttiohjelma jaetaan neljään tai viiteen osaluokkaan. Ensimmäisen osan laulujen tulisi olla riittävän melodisia ja selkeälinjaisia aikakaudesta riippumatta. Ohjelman aloittavan kappaleen tulisi olla eläväinen, helppo eikä liian pitkä. Tällöin esiintyjä voi hallita mahdollista jännitystään ja yleisölle aikaa

tutustua esiintyjän olemukseen. Schiøtz suosittaa, että konsertin toinen tai kolmas osa voi koostua uudemmassa ja ”vaikeammasta” musiikista. Niitä pitäisi seurata kevyitä ja iloisia, mahdollisesti yleisölle tuttuja kappaleita. Tämän ohjeen mukaan Melartinin laulut olivat juuri sopivaa materiaalia konsertin alkuun. Rangströmin laulut taas olivat konsertin vaativinta ja yleisölle varmasti oudointa kuunneltavaa ja siksi sopivaa materiaalia konsertin toiseksi osuudeksi.

Ture Rangströmin laulusarjan kolmannen kappaleen, *Vinden och trädet*, olin laulanut ensimmäisen kerran jo musiikkiopistovuosinani. Sarjan toisen laulun, *Bön till natten*, ja sarjan viimeisen laulun, *Trädet som dör*, teimme Sandvikin kanssa vuoden 2008 syyslukukaudella ja esitimme ne lied-seminaarin konsertissa. Loput kolme laulua teimme seminaarissa syksyllä 2009 ja esitimme silloin koko sarjan ensimmäistä kertaa. Näin pitkään ”muhineen” sarjan ottamisessa konserttiin oli hyvät ja huonot puolensa. Huonoja puolia olivat lihasmuistiin jääneet vanhat tekniset virheet, joiden kanssa jouduin taistelemaan. Hyviä puolia taas olivat esiintymisvarmuus sekä se, että suhteen syvetessä kappaleisiin niistä löytyy uusia merkityksiä ja sävyjä, joita edellisillä esityskerroille ei ole tavoittanut.

Konserttiin valitsemistani Toivo Kuulan kappaleista olimme aiemmin tehneet yhdessä vain *Tuijotin tulehen kauan*. Sen esitimme ensimmäisen kerran konsertissa keväällä 2009. Itse olin aiemmin laulanut *Aamulaulua* jo aivan ensimmäisinä vuosinani musiikkiopistossa ja *Syystunnelmaa* hieman myöhemmin. *Aamulaulun* valitsin ohjelmaan, koska se on Kuulan harvoja iloisia lauluja, enkä halunnut Kuula-osuuden olevan pelkkää murhetta ja kadonnutta onnea. *Syystunnelman* valitseminen oli jo hieman varman päälle pelaamista. Halusin mukaan lauluja, jotka varmasti osaan ulkoa ilman pinnistelyjä. *Yö nummella* puolestaan oli meille molemmille uusi kappale. Sen valitsin mukaan, koska teksti sopi niin täydellisesti metsä & rakkaus -teemaan. Jussi Snellmanin suomennoksena teksti kuuluu:

Yö nummella

Yöss' jylhässä liiku ei ainoa puu.
On aavikon yllä vain korkea kuu.
Kun kulkevi tuuli, ei jälkeä näy.
Nyt luonnon kuin lapsen vain hengitys käy.

Yli niittyjen, kenttäin ja metsän ja maan
 tuo taivahan valkeus luo aavehiaan.
 Niin ääneti kaikki yön kirkossa on,
 vain laulava lähde on uupumaton.

Nyt ihmistä kaksi, tuo vaimo, mies tuo,
 kautt' yöllisen metsän käy lähteen luo.
 Kuun loistohon siihen he seisoen jää.
 ”Mit' etsitte, teitte, se selvittääkää?”

Ei tiedä ees itse, he tuntevat vaan:
 He helmassa luonnon on lapsia maan.
 (suom. Jussi Snellman)

Jean Sibeliukselta olimme tehneet liedseminaarissa kappaleet *Demanten på marssnön* ja *Flickan kom ifån sin älsklings möte*. Lisäksi osallistuimme TAMK:n järjestämälle päivän mestarikurssille marraskuussa 2010, jolloin valmistimme opettajien Tanja Kauppinen-Savijoki ja Kaj Ekman johdolla kappaleet *Var det en dröm?* ja *Flickan kom ifån sin älsklings möte*. Toinen pari kävi kurssilla läpi kappaletta *Men min fågel märks dock icke* ja saimme siitäkin paljon esitysvinkkejä. Kurssin opettajat keskittyivät erityisesti hyvän ruotsinkielen tuottamiseen ja liedparin oman tulkinnan esiin saattamiseen. Kahdestaan harjoitimme laulun *Den första kyssen*. Tämä oli kuitenkin minulle vanha kappale, jota olin tehnyt niin musiikkiopistossa kuin kesäkurssilla.

Mietin pitkään vaihtoehtoa, että Kuulan ja Rangströmin laulut olisivat ohjelmassa toisin päin, mutta kun en halunnut konsertin jälkipuoliskosta kokonaan ruotsinkielistä, niin Kuula ja Sibelius päätyivät peräkkäin. Tämä hieman pelotti etukäteen, koska sekä Kuulan että Sibeliuksen laulut vaativat laulajalta paljon kestävyyttä. Molemmissa on isoja dramaattisia nousuja, joihin voi hukata paljon energiaa, jos lähtee puskemaan ääntä. Hyvän kokonaisuuden luominen kuitenkin painoi vaakakupissa enemmän ja ohjelma sai jäädä edellä luetellun kaltaiseksi. Tässä nuottiesimerkki dramaattisesta huippukohdasta Kuulan laulusta *Tuijotin tulehen kauan*:

mf mö - kis - sä i - ha - na im - pi, kul - ta - kan - gas - ta
 och i den såg jag en flic - ka, vä - van - de en -
 sah in der Hüt - te ein hol - des Mägd - lein we - ben mit

ff sempre string.
 ku - to - vi, hel - mel - lis - tä
 gyll - ne väv, klin - gan - de av
 hel - lemKlang per - len - rei - ches

fff
 hels kyt - tä - vi.
 guld och sil - ver.
 Gold ge - we - be.

ff

Yksi päätavoitteistani oli vaihtelevan ohjelman luominen. Melartinin kappaleiden järjes - tys löytyi helposti, koska *Minä metsän polkuja kuljen* oli selvä aloituskappale. *Sydän - maan lammella* asettui toiseksi koska en halunnut heti toiseksi lauluksi dramaattista ja myös volyymitaan suurta *Pania. Siell' on kauvan jo kukkineet omenapuut* oli selvästi isoin laulu näiden neljän kappaleen joukosta ja siitä tuli tämän kokonaisuuden päätös - kappale.

Rangströmin laulujen järjestystä ei tarvinnut pohtia, koska se on kokonainen laulusarja, jossa on säveltäjän päättämä järjestys. Kuulan laulut alkoivat kevyellä ja iloisella *Aamu-laululla*, jota seurasi selvä kontrasti synkän *Syystunnelman* muodossa. *Yö nummella* on maisemaa maalaileva ja tunnelmaltaan taianomainen. Se sopi ”välipalaksi” ennen pisin-tä ja eniten eri tunnelatauksia sisältävää kappaletta, joka siis oli *Tuijotin tulehen kauan*. Melartinin ja Kuulan laulujen järjestyksiä miettiessäni isot ja dramaattiset kappaleet siirtyivät automaattisesti kokonaisuuksien viimeisiksi. Niiden jälkeen kuulijalle annetaan tauko ja käydään itse huokaisemassa takahuoneessa ennen seuraavat kokonaisuu-den alkua.

Sibeliuksen laulut kokosin yhteen eri tunteiden vuorottelun ajatuksella. Ensimmäinen laulu eli *Den första kysen* on pääosin täynnä onnea kun taas toinen eli *Men min fågel märks dock icke* on hyvin surullinen. Kolmas laulu eli *Demanten på marssnön* puolestaan valoisa ja sävelkieleltään hyvin kirkas. Neljäs laulu eli *Flickan kom ifrån sin äls-lings möte* taas tarjoaa dramatiikkaa tunneskaalan laidasta laitaan. Viides laulu eli *Var det en dröm?* kertoo ujosta rakkaudesta ja sen Sibelius on itse maininnut lauluistaan parhaimpana. Sen toivoin olevan nostattava huipentuma konsertille. Halusin, että konsertti sekä alkaisi että loppuisi positiiviseen ajatukseen ja tunnelmaan.

4.3 Ohjelman harjoittelu

Suunnitteluvaiheessa pelkäsin kokoavani itselleni liian raskaan ohjelmiston. Harjoitteluperiodin aikana kuitenkin huomasin kestävyuteni vähitellen lisääntyvän. Sain myös kehitettyä laulutekniikkaani eteenpäin syksyn 2010 aikana, mikä mahdollisti entistä pitemmän ja vaativamman ohjelmiston esittämisen. Taaksepäin katsoen kehitys tapahtui juuri oikealla hetkellä konsertin onnistumisen kannalta. Tietysti myös pitemmän ohjel-man harjoittaminen vie osaltaan teknistä kehitystä eteenpäin.

Suurin osa laulujen nuoteista löytyi TAMK:n omasta kirjastosta tai Tampereen kaupungin kirjastosta, mutta Melartinin laulut Koskenniemen runoihin jouduin tilaamaan Sibelius-Akatemian kirjastosta. Tämä oli osasyynä siihen, että Melartinin kappaleiden valinta venyi. Halusin nähdä nuotit ja kokeilla useita kokoelman lauluja ennen lopullisten päätösten tekemistä.

Aloimme harjoitella konserttia varten syyskuun puolivälissä vuonna 2010 ja syyslukukauden ajan harjoittelimme noin kerran viikossa tai harvemmin. Konserttiin lopullisen kappalevalikoiman sain päätettyä lokakuun lopussa. Melartinin laulujen valitseminen kesti hieman liian kauan, joten *Pan ja Siell' kauvan on kukkineet omenapuut* joutuivat odottamaan opetteluvuoroaan aivan joululoman kynnykselle. Osaltaan harjoittelua hidasti kamarimusiikkitutkintoni, jonka tein joulukuussa ja jossa myös Sandvik oli mukana.

Syyslukukauden aikana harjoittelumme koostui uusien laulujen opettelemisesta ja vanhojen laulujen uudelleen lämmittämisestä. Ensimmäisen läpimenon teimme juuri ennen joululomaa, 19.12.2010. Oli helpottavaa saada tuntuma kokonaisuuteen, mutta silloin myös pelästyin miten väsynyt olin lauettuani läpi koko ohjelman. Vuoden 2011 puolella harjoittelimme usein kaksi kertaa viikossa. Silloin aloimme käydä läpi ”blokkeja” eli yhden säveltäjän lauluja kokonaisuutena, ja mietimme mikä olisi sopiva esittämisjärjestys.

Viimeiset kappaleet viimeistelimme vasta muutamaa viikkoa ennen konserttia. Olin toivonut, että tämä työ olisi ollut valmiina jo ennen joululomaa. Aina ei kuitenkaan käy niin kuin suunnittelee. Toinen tällainen episodi sattui hieman ennen konserttia kun sairastuin flunssaan. Toivuin taudista kuitenkin niin, että laulaminen sujui taas kaksi viikkoa ennen konserttia ja läpimeno harjoitukset saatiin tehtyä kunnolla.

Teimme kaksi kenraaliharjoitusta konserttia varten. Ensimmäinen oli konserttisunnuntaita edeltävänä tiistaina, jolloin esitimme kappaleet laulunopettajalleni Susanna Tenkanen-Lindemanille ja saimme häneltä palautetta. Tämän jouduimme valitettavasti tekemään konservatorion pienessä harjoitusluokassa, koska muuta tilaa ei ollut saatavilla. Toisen kenraaliharjoituksen teimme keskenämme konserttipaikalla Willa Macissa saman viikon perjantaina. Oli hyvä päästä kokeilemaan rauhassa konserttipaikan akustiikkaa ja flyygeliä, koska emme olleet esiintyneet aiemmin yhdessä Willa Macissa. Tämän kenraalin myös tallensin. Kuunneltuani tallenteen olin jo hyvällä mielellä ja valmiina konserttia varten. Tiesin kappaleet, joissa on ongelmia, mutta tiesin myös, että pyysimme tekemään hyvän konsertin ja tunsin olevani hyvässä laulukunnossa.

4.4 Konserttijärjestelyjä

Ennen konserttia tein mainosjulisteon (liite1) ja kokosin käsiohjelman (liite 2). Julisteon tein itse ottamani valokuvan pohjalle, jotta asiassa ei olisi mitään tekijänoikeusongelmia. Levitin julisteita konservatoriolle, yliopistolle ja Tampereen pääkirjastoon. Lisäksi laitoin konsertin tiedot Aamulehden Tapahtumat-palstalle ja tein mainoksen Facebookiin, mikä olikin tehokkain tapa mainostaa.

Päätin kirjoittaa käsiohjelmaan kaikkien laulujen, myös suomenkielisten, sanat. Mukana oli sen verran hienoja runoja keskeisiltä suomalaisilta lyyrikoilta, että kenties joku yleisöstä haluaisi palata runojen pariin kotona konsertin jälkeen. Osan laulujen runoista käänsin itse ja osan otin Sibelius-Akatemian ylläpitämästä laulujen suomennostietokannasta Laurasta.

En halunnut käsiohjelmaan varsinaisia säveltäjäesittelyjä, joita ohjelmalehtisissä usein näkee, vaan esittelin konsertin punaisen langan erilaisten metsämaisemien kautta. Silloinen opinnäytetyönohjaajani Kari Turunen kannusti luovuuteen käsiohjelman tekemisessä. Perinteistä mallia voi rikkoa, kunhan muistaa, ettei luettavaa tule liikaa. Laulusanojen laittaminen käsiohjelmaan on myös aina valinta. Itse ajattelin, että haluan tarinoiden olevan ihmisille selkeitä, vaikka en saisikaan tuotettua tarpeeksi hyvää tekstiä laulaessani.

Konserttipaikkana toimi pieni modernin taiteen museo Willa Mac Tampereen Pyynikillä. Willa Macissa järjestetään jonkin verran kamarimusiikkikonsertteja ja myös TAMK:n opinnäytetyökonsertteja. Valitsin konserttipaikaksi Willa Macin, koska se oli minulle entuudestaan tuttu ja tarpeeksi lähellä Tampereen keskustaa, jotta sinne oli helppo tulla. Willa Macin sali on myös sopivan intiimin kokoinen liedkonsertille. Ihmiset eivät saa istua liian kaukana, jotta esiintyjän ja yleisön välille syntyy hyvä yhteys. Laulujen tarinoiden välittäminen on helpompaa, kun yleisö on fyysisesti lähellä. Konserttimme keräsi paikalle noin 40 kuulijaa, mikä oli tilaan nähden oikein hyvä määrä.

4.5 Konserttitilanne

Jännitin konserttitilannetta yllättävän paljon, mikä häiritsi varsinkin ensimmäisten kappaleiden aikana. Samoin keskittymistä häiritsivät kesken ensimmäisten kappaleiden sisään tulleet ihmiset. Vanha ongelmani on ollut sanojen unohtaminen, mutta tällä kertaa ohjelmisto oli niin tuttua, hyvin harjoiteltua ja varmallalla pohjalla, että minun ei tarvinnut olla huolissani sanoista. Jännitys vaikuttikin hengitykseeni, joka ei toiminut yhtä hyvin kuin kenraaliharjoituksissa.

Terttu Iso-Oja (2011) kirjoittaa opinnäytetyössään konserttitilanteesta hyvin omiin ajatuksiini osuvasti:

... jokainen esityskerta on ainutlaatuinen ja joka kokemus antaa oman oppinsa. Esimerkiksi jännittämisen taso vaihtelee suuresti, myös siihen johtaneet syyt voivat olla esitystilanteessa niin moninaiset, ettei niitä kykene yleensä edes tunnistamaan, saati ennustamaan. Myös tavat reagoida jännittämiseen tai muihin yllättäviin ärsykkeisiin vaihtelevat. Kuten tunnettua, paineiden syntyminen, niiden sietäminen ja pieni masokismi tekevät laulajalle aina hyvää. (s. 24)

Timo Honkanen (1988) kirjoittaa artikkelissaan, että hyvällä lavakäyttäytyjällä on tulkintatahtoa, lauluteknistä osaamista, taiteellista osaamista sekä kyky ottaa tila ja tilanne haltuun. Nämä asiat edellyttävät voimakasta persoonallisuutta, musiikillista ja äänellistä lahjakkuutta, empatian kykyä, luovaa mielikuvitusta sekä realiteetin tajua. Seuraavassa osuudessa tarkastelen konserttini onnistumista Honkasen ajatusten avulla.

Mielestäni minulla oli paljonkin tulkintatahtoa konserttitilanteessa. Itse suunniteltu kokonaisuus tuntui mielekkäältä ja halusin todella välittää yleisölle laulujen tunnelmat. Laulaja joutuu aina kamppailemaan tiettyjen teknisten asioiden kanssa: onko sävelpuhkaus kohdallaan, riittääkö hengitys pitkiin fraaseihin, onko teksti tarpeeksi selkeää, jne. Nämä asiat täytyy pitää mielessä, mutta itse konserttitilanteessa liiallinen teknisten asioiden jatkuva ajattelu ja kontrollointi saattaa heikentää kappaleen välittymistä yleisölle.

Tässä opiskelujen vaiheessa olen saavuttanut tietyt tekniset asiat. Minun ei esim. tarvinnut konsertin aikana olla huolissani korkeista äänistä, koska ne saan laulettua huonoinakin päivinä. (Konsertin aikana korkein laulamani ääni oli a2). Koenkin vaikeimmaksi asiaksi teknisten asioiden ajattelun jättämisen konserttitilanteessa vain ”aivojen toiselle puolikkaalle”, jotta taiteellinen osaaminen pääsisi paremmin esille. Konsertissa nämä

taiteellisen kokonaisajattelun puutteet näkyivät esim. hätäisinä taukoina kappaleiden taitoskohdissa. Jos laulussa tapahtuu yllättävä ja iso tunnelman vaihdos (vrt. *Flickan kom ifån sin älskling möte*), tälle vaihdokselle on annettava huomattavasti aikaa.

Kyky ottaa tilanne ja ”lava” haltuun on kehittynyt itselläni koko ajan sitä mukaan kun olen saanut lisää esiintymiskokemusta. Tämän konsertin toteuttaminen oli osa tätä kullanarvoista prosessia, jota käyn läpi koko opiskeluaikani ja todennäköisesti koko loppuelämäni. Palautteesta päätellen jännitystäni ei juuri huomannut ja yleisön sai nauttia musiikista hyvässä tunnelmassa.

Yhteenvetona voisi sanoa että myös liedparimme yhteinen tulkintatahto säilyi hyvänä konsertin loppuun saakka. Tältä osalta voin olla tyytyväinen myös ohjelman rakentamiseen. Parimme tekninen ja taiteellinen osaaminen on sillä tasolla, että näinkin iso kokonaisuus sujui hyvin. Yleisöltä saamamme palautteen mukaan erityisesti Rangströmin sarja ja Sibeliuksen viimeiset laulut miellyttivät kuulijoita. Vielä luvun lopuksi Ralf Gothonin ajatuksia itse konserttitilanteesta:

Konsertit tapahtuvat tietenkin hyvin monenlaisina. On rutiinisuuorituksia, on hyvän ”fiiliksen” löytämistä, on sähläilyä hallinnan pettäessä, mutta on myös ällistyttäviä hetkiä, jolloin soittaja tai soittajat ovat kohonneet ilmaisemaan elävyyttä elävyyden ehdoilla. ...
 ... Rituaaliksi kasvanut konserttitilanne on esittäjälle suurenmoinen partneri. Partneri siksi, että mitä herkemmäksi ja voimakkaammaksi on muusikkona kasvanut, sitä vaikuttavampien haasteiden edessä on. Tunne taitamisen rajoilla olemisesta tai jopa rajojen ylittämisestä tuottaa suurta onnea. (Gothi 2001, 163–164)

Tämän konsertin yhtenä tavoitteena oli juuri oman taitamisen rajojen testaaminen. Oli mahtava tunne huomata, että kunnollisen konsertin valmistaminen ja esittäminen onnistuu. Opiskelijan taitelijaidentiteetin kehittymiselle tällainen kokemus on erittäin tärkeä.

5. POHDINTA

Huomaan saaneeni huomattavan määrän itseluottamusta esiintyjänä toteuttaessani tätä konserttiprojektia. Vastuun ottaminen isosta ohjelmistosta ja sen harjoittaminen lähes itsenäisesti opetti ajan käyttöä ja suunnittelua. Samalla itse konserttitilanteessa havaintojen tekeminen antoi uusia ajatuksia niin omasta suoriutumisesta kuin konsertin rakenteen suunnittelusta. Jatkossa en sijoita yhtä raskasta osuutta konsertin loppuun, vaikka se konsertin draaman kannalta olisikin hyvä.

Hyväksi havaitsemiani asioita oli mm. suomenkielinen ohjelmisto. Tiedän myös omista yleisökokemuksista, että äidinkielistä ohjelmistoa on ”kevyempää” kuunnella kuin vieraskielistä. Tekstiä ei tarvitse seurata käsiohjelmasta ja usein ohjelmisto on jo valmiiksi yleisölle tutumpaa. Olen kerännyt vuosien varrella kuuntelemieni liedkonserttien käsiohjelmiä ja niiden perusteella näyttää olevan tapana, että ainakin konsertin lopussa on suomenkielinen osuus.

Samoin oli onnistunut ratkaisu ottaa mukaan sekä vanhoja että uusia kappaleita. Palautteen perusteella pitkään ohjelmistossani ollut Rangströmin sarja kiinnosti ihmisiä, vaikka en ollutkaan aivan tyytyväinen omaan tekniseen osaamiseeni siinä. Pitkään ”muhiheet” kappaleet kuitenkin erottuvat yleisön suuntaan sisäistetympinä kuin uudet kappaleet. Toisaalta sain yleisöltä kiinnostuneita kyselyitä Melartinin vieraammista Koskeniemen runoihin sävelletyistä kappaleista. Ne koettiin hienoiksi juuri ”uutuutensa” takia.

Tämän konsertin erottaa eniten muista esim. kurssitutkintojen yhteydestä tekemistäni esiintymisistä se, että tein konsertin yhdessä oman pianistin kanssa. Näin minulla oli huomattavasti enemmän yhteistä harjoittelu-aikaa pianistin kanssa, kuin jos olisin tehnyt konsertin TAMK:n säestäjän kanssa. Tällä tavalla myös oma vastuunottoni ohjelmiston taiteellisesta kokonaisuudesta kasvoi ja minulle syntyi valmius toistaa sama prosessi uudestaan.

Jatkossa haluan panostaa juuri itselleni sopivan ohjelmiston etsimiseen. Olen ollut opiskelijana liikaa sen varassa, että opettajat etsivät minulle kappaleita. Tällä tavalla voi edetä tiettyyn pisteeseen, mutta liedmusiikkia on sävelletty niin paljon, että oma aktiivinen tutustuminen sopivaan ohjelmistoon on välttämätöntä, jotta taiteellinen kehitys jat-

kuisi. Konsertin onnistumisen kannalta on tärkeää, että ohjelmasta on tarpeeksi itselle todella tärkeitä kappaleita. Tällöin tulkintatahto säilyy vahvana, vaikka laulajalla olisi-kin keskittymisongelmia, jännitystä tai flunssa. Konsertin kypsytämisen prosessi on kuljettava rauhassa läpi, vaikka hermo välillä menisikin ja tuntuisi ettei ohjelmisto valmistu ikinä. Järkevällä harjoittelulla ja kärsivällisyydellä vaativatkin kappaleet pystyy ottamaan haltuun.

Toivottavasti laulun opiskelijat saavat tästä työstä vinkkejä omien konserttien valmistamiseen. Hyvien esiintymiskokemusten kartuttaminen opiskelun aikana on tärkeää, jotta niiden voimalla jaksaa taas tehdä töitä ja harjoitella. Mielestäni konsertin suunnitteluvaiheeseen kannattaa varata riittävästi aikaa ja neuvojen kysyminen vanhemmilta taiteilijoilta kannattaa aina. Uuden opinnäytetyön aiheena voisikin olla muutamien lied-konsertteja jatkuvasti tekevien laulajien ja pianistien haastattelu. Heiltä voisi selvittää yksityiskohtaisesti konserttiohjelmiston kokoamistapoja.

Itselleni konsertin kokoaminen oli todella hyödyllinen kokemus, joka vei minua esiintyvänä taiteilijana aimo harppauksen eteenpäin. Tässä yhteydessä ei voi korostaa liikaa oman liedpianistin merkitystä laulunopiskelijan kehitykselle. Paitsi edellä mainitsemani riittävät harjoitusajat, myös yhtä aikaa tapahtuva tekninen ja taiteellinen kehittyminen luovat parhaimmillaan positiivisen noidankehän, jossa parin energia ruokkii uutta taiteellista osaamista. Vuosien yhteistyön jälkeen vaikeisiin teoksiin on yhä helpompaa tarttua ja laulut valmistuvat jatkuvasti nopeammassa tahdissa, jolloin viimeistelyyn jää enemmän aikaa.

LÄHTEET

- Djupsjöbacka, G. 2001. A brief outline of the Finnish Art Song. Luettu 13.4.2012.
<http://www.fimic.fi/fimic/fimic.nsf/0/7583EEB0FF7869EDC225753C004E8100?opendocument&cat=contemporary - classical>
- Gorrell, Lorraine 1993. The nineteenth-century German lied. Portland (OR): Amadeus Press.
- Gothi, R. 1998. Luova hetki. Juva:WSOY.
- Gothi, R. 2001. Pyöriikö kuu. 12 yksinpuhelua musikaalisesta elämästä ja yhteyksien löytämisestä. Jyväskylä: Gummerus Oy.
- Grout, D. & Palisca, C. V. 1996. A History of Western Music. New York: W. W. Norton & Company.
- Honkanen, T. 1988. Esitystilanteen problematiikkaa – Voiko lavakäyttäytymistä opettaa? Laulupedagogi-lehti. Helsinki: Laulupedagogit ry, 50–55
- Iso-Oja, T. 2011. Liedin helmiä: Raportti konserttiproduktion toteutuksesta. Savonia-ammattikorkeakoulu.
- Kunnas, J. 1958. Ture Rangström. Teoksessa Ranta, S. (toim.) Sävelten mestareita. Porvoo: WSOY.
- Kuula, Toivo. Artikkele Wikipediassa. Luettu 11.01.2012.
http://fi.wikipedia.org/wiki/Toivo_Kuula
- Kuusisaari, H. 2007. Duo – Soile Isokoski ja Marita Viitasalo. Hämeenlinna: Minerva Kustannus Oy.
- Lied. Artikkele Wikipediassa. Luettu 13.2.2012. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Lied>
- Melartin, Erkki. Artikkele Wikipediassa. Luettu 13.2.2012.
http://fi.wikipedia.org/wiki/Erkki_Melartin
- Murtomäki, V. 2005. Franz Schubert. Artikkelisarjasta Saksalainen lied. Luettu 2.3.2012.
http://muhi.siba.fi/xwiki/bin/view/Muhi/WebSearch?id=xwikishared:NodeMuhiArticle.rom_lied2
- Oramo, I. 2006. Vokaalimusiikki. Artikkelisarjasta Keisariajan alkuvuosikymmenet. Luettu 11.12.2011.
http://muhi.siba.fi/xwiki/bin/view/Muhi/WebSearch?id=xwikishared:NodeMuhiArticle.suomi_keisarialku7
- Otavan musiikkitieto. 1987. Keuruu: Otava Oy.
- Sibelius, Jean. Artikkele Wikipediassa. Luettu 13.2.2012.
http://fi.wikipedia.org/wiki/Jean_Sibelius

Suomalaisia säveltäjiä. 1994. Erkki Salmenhaara (toim.) Keuruu: Otava Oy.

Schiøtz, A. 1970. The Singer and His Art. London: Hamish Hamilton Ltd.

Tiilikainen, J. Laulut. Yksinlaulut ja sovitukset lauluäänelle ja pianolle. Sibelius-verkkosivusto. Luettu 12.3.2012. <http://www.sibelius.fi/suomi/musiikki/laulut.htm>

LIITE 1

Konserttijuliste

Metsä tuhansin äänin soi!

Melartin, Kuula, Rangström, Sibelius

Leena Pärssinen, laulu

Jan Sandvik, piano

Willa Mac, Palomäentie 23

Sunnuntai 20.2.2011 klo 17

Vapaa pääsy

LIITE 2

Käsiohjelma

Metsä tuhansin äänin soi!

Melartin, Kuula, Rangström, Sibelius

Leena Pärssinen, laulu

Jan Sandvik, piano

Willa Mac, Palomäentie 23

Sunnuntai 20.2.2011 klo 17

Erkki Melartin (1875-1937)

Minä metsän polkuja kuljen (Eino Leino)

Sydänmaan lammella (Ilmari Kianto)

Pan (V. A. Koskenniemi)

Siell' on kauvan jo kukkineet omenapuut (V. A. Koskenniemi)

Ture Rangström (1884-1947)

Den mörka blomman (Bo Bergman)

Bön till natten

Vinden och trädet

Afskedet

Trädet som dör

Toivo Kuula (1883-1918)

Aamulaulu (Eino Leino)

Syystunnelma (Eino Leino)

Yö nummella (August Hjelt, suom. Jussi Snellman)

Tuijotin tulehen kauan (Eino Leino)

Jean Sibelius (1865-1957)

Den första kyssen (J. L. Runeberg)

Men min fågel märks dock icke (J. L. Runeberg)

Demanten på marssnön (J. J. Wecksell)

Flickan kom ifrån sin äslings möte (J. L. Runeberg)

Var det en dröm? (J. J. Wecksell)

LIITE 2: 3(12)

Tässä konsertissa vaelletaan läpi monenlaisten metsien. Ensin kuljetaan aurinkoisessa kesämetsässä **Erkki Melartinin** laulussa *Minä metsän polkuja kuljen*. Seuraavaksi on vuorossa erämaajärven ranta. Kirjailija **Ilmari Kianto** oli tunnettu Kainuun korprien kuvaaja ja *Sydänmaan lammella* tuntuu sijoittuvan juuri sinne. Sen jälkeen on vuorossa mystinen öinen metsä, jonne johdattaa runoilija **V. A. Koskenniemi**. Koskenniemen isänmaallinen tuotanto sisältää sellaisia järkäleitä kuin Finlandia-hymnin, mutta näissä runoissa hän vain kaipaa luontoon. Ensimmäisessä laulussa *Pan*, metsän ja laidunten kreikkalainen jumalhahmo, soittaa ruokopilliään. Ihminen ei tällaista soittoa kestä ja metsä lumoo hänet. Toinen kappale taas vie kaupungin kaduille, jossa metsä on pelkkä kaukainen haave.

Ruotsalaisvahvistuksena tässä konsertissa on säveltäjä **Ture Rangström**, joka on tehnyt laulusarjan maanmiehensä **Bo Bergmanin** teksteihin. Rangström oli pitkälti itseoppinut säveltäjä, joka ei kumarrellut akateemisia tahoja. Hänet tunnetaan parhaiten juuri yksilauluistaan. Tässä viiden laulun sarjassa *Den mörka blomman* metsä humisee pohjavireenä ja puu nostetaan ihmisen vertauskuvaksi. ”Jag är trädet” eli ”Olen puu”, toteaa kortoja *Vinden och trädet* -laulussa. Sarjan viimeisessä laulusa puuta lähestyy mies kirveen kanssa.

Eino Leinon runot innoittivat säveltäjä **Toivo Kuulan** useisiin mestariteoksiin. Tässä konsertissa kuullaan kolme Kuulan Leino-laulua, joista ensimmäisenä vuoron saa *Aamulaulu*. Tämä kansanlaulunomainen kappale oli Kuulan ensimmäinen hitti. Siinä suomalainen kesämaisema avautuu aamun toiveikkaassa valossa. *Syystunnelmassa* taas kukka ja rakkaus ovat jo jäämässä lumen alle. ”Vierin maita, vierin soita” julistaa kertoja laulussa *Tuijotin tulehen kauan*. Tässäkin laulussa metsä on riemukkaan vaeltelun paikka, kunnes rakkaus pakenee. **August Hjeltin** runo *Yö nummella* kuljettaa taas mystiseen metsään, jossa kuunvalo lumoo kulkijat. Siellä luonto hengittää kuin lapsi.

Konsertin lopussa on viisi **Jean Sibeliuksen** laulua kahden runoilijan **Johan Ludvig Runebergin** ja **Josef Julius Wecksellin** runoihin. Runeberg muistetaan usein vain kansallishenkeä nostattavista runoistaan, mutta Sibelius on valinnut häneltä herkkiä tekstejä, joiden päähenkilönä on nuori tyttö. *Den första kyssen* -laulussa tyttö esittää kysymyksen iltatähdelle, *Men min fågel märks dock icke* -laulussa tyttö kaipaa omaa rakasta katsellessaan luonnon heräämistä keväällä. *Flickan kom ifrån sin älskling möte* -laulussa metsä on taas rakkauden paikka, kunnes kohtalo päättää toisin. Nuorena sairastuneen Wecksellin runous puolestaan on jäänyt elämään nimenomaan Sibeliuksen laulujen ansiosta. Konsertin päättävässä laulussa *Var det en dröm?* rakastettu ojentaa kertojalle metsäruusun. Sibelius omisti laulun suosikkisopraanolleen Ida Ekmanille ja sanoi ojentaessaan käsikirjoitustaan ”Kas tässä kaunein lauluni”.

LIITE 2: 4(12)

Erkki Melartin**Minä metsän polkuja kuljen**

(Eino Leino)

Minä metsän polkuja kuljen
kesäillalla aatteissain
ja riemusta rintani paisuu
ja ma laulelen, laulelen vain.

Tuolla metsässä vaaran alla
oli kummia äskettäin,
niin vienoa, ihmeellistä
all' lehvien vihreäin.

Minä neitonen vain sen tiedän,
minä vain sekä muuan muu.
ja lehdon lempivä kerttu
ja tuoksuva tuomipuu.

Sydänmaan lammella (Ilmari Kianto)

Oli yöhyt niin lempeä, pilvessä taivas,
luonnossa tyyneys, rauhassa maa.
ja hiljaisna uinui notkossa korven
äänetön lampeni tuo.

Ja silloin mun silmään kyönele nousi,
yön hämärissä itkin, itkin kuin laps',
ja hiljaisna uinui notkossa korven
äänetön lampeni tuo.

Mut miksikä itkin
en minä tiennyt.

Ja itkuni ääntä ei kuullunna ken,
ja hiljaisna uinui notkossa korven
äänetön lampeni tuo.

Pan

(V. A. Koskenniemi)

Oi öistä kulkijata korpimaan,
ken metsän synkkiin pimentoihin vaipuu,
oi rinnassansa syttyy villi kaipuu
kuin halu hehkumahan hurjimpaan.

Hän näkee metsän synkät silmät vaan
ja kuinka varjot yössä nousee, haipuu
ja metsän viidakossa oksa taipuu
ja esiin astuu kätköstänsä Pan.

Hän huulillensa nostaa ruokopillin
hän soittaa, soittaa laulun hurjan-villin.
ja metsä sadoin äänin soi ja soi.

Mut öisen kulkijan on järki poissa,
se harhaa metsän synkän sokkeloissa
ja hurjaa onnenunta unelmoi.

Siell' on kauvan jo kukkineet omenapuut

(V. A. Koskenniemi)

Siell' on kauvan jo kukkineet omenapuut,
siell' on siintävät seljät ja salmien suut,
siell' on vihreät metsät ja mäet,
siell' on vilpoiset illat ja varjokas koi,
siell' on lintujen laulu, mi metsässä soi,
siell' on kaihoja kukkuvat käet.

Mun on mieleni nääntyä ikävään,
kun tiedän, kun tiedän ma kaiken tään
ja ma kaihoten kaipaen sinne
ja mun sieluni silmin ma nään sen näyn,
salot vihreät metsät, jos katuja käyn,
jos kuljen, jos kätkeyn minne.

Ja mun huoneeni käynyt on ahtahaks
ja sen ilma niin kumman painavaks
ja ma syömmessä toivon jo salaa:
tulis syksy ja metsät ne vihreät veis,
tulis talvi ja lumin ne peitteleis –
kai silloin mun rauhani palaa!

Ture Rangström:
Den mörka blomman -sarja
 (Bo Bergman)

Den mörka blomman

Träden susa så kallt.
 Fjärran äro de mina.
 Höstliga stjärnor skina på himlen
 överallt.
 Ingen ger mig ett svar.
 Ingen i världen hör mig.
 Gamla nätter och dar stiga ur
 glömskan för mig.
 Sällsamt liv får det tomma,
 och ur mitt hjärtas mull
 skjuter en ensam blomma mörk och hem-
 lighetsfull.
 Blommar en drömnatt bara.
 Vissnar när det blir dag.
 Är det mitt dunkla jag, som ingen kan
 förklara?
 Mörka blomma, din doft
 bär mig mot höganloft.
 Roten, son ingen spårar,
 vattnas af blod och tårar.

Bön till natten

Slut är dagens lust som larmar
 vild och kort.
 Djupa natt, i dina armar, bär oss bort.
 Vid ditt bröst det nådefulla skyl vår
 skam,
 medan glömskans timmar rulla smärtlöst
 fram,
 som en flod, där allt får drunkna,
 glider kall över dolda brot och sjunkna
 syndafall.
 Du som ensam dig förbarmar och ger svar,
 milda natt,
 i dina armar, håll oss kvar.

Tumma kukka

Puut humisevat niin kylmästi.
 Kaukana ovat läheiseni.
 Syksyiset tähdet loistavat kaikkialla tai-
 vaalla.
 Kukaan ei anna minulle vastausta.
 Kukaan ei maailmassa kuule minua.
 Vanhat yöt ja päivät nousevat unholasta
 mieleeni.
 Ihmeellisen elämän saa tyhjiys,
 ja sydämeni mullasta työntyä
 yksinäinen kukka,
 tumma ja arvoituksellinen.
 Kukkii vain uniyön.
 Kuihtuu kun koittaa päivä.
 Onko se synkkä minuuteni,
 jota kukaan ei voi selittää?
 Tumma kukka, sinun tuoksusi
 kantaa minut korkeuksiin.
 Juuri, jota kukaan ei huomaa,
 kastellaan verellä ja kyynelillä.

Rukous yölle

Loppu on päivän ilo, joka mekastaa villisti
 ja lyhyesti.
 Syvä yö, käsivarsillasi kannan meidät pois.
 Rinnallasi armeliaasti peitä meidän häpe-
 ämme,
 samalla kun unohduksen tunnint vierivät
 tuskattomasti esiin,
 kuin tulva, johon kaikki saa hukkaa,
 joka lipuu kylmänä yli piilotettujen rikos-
 ten ja uponneiden syntien.
 Sinä, lempeä yö, joka yksin itsesi armah-
 dat ja annat vastauksen,
 käsivarsillasi pidä meidät paikoillaan.

Vinden och trädet

Solen går och lägger sig i sin mörka gömma.
 Skuggor falla på min stig.
 Tror du jag kan glömma dig?
 Jag kan aldrig glömma.
 Solen stiger ur sin säng
 morgonröd om kinden
 för att glädja skog och äng.
 Tror du jag kan vara sträng,
 fast du for som vinden?
 Vinden blöser vart den vill,
 har så många nycker,
 är ej vind om den är still.
 Tror du jag kan göra till vad en vindfläkt tycker?
 Jag är trädet som du fick
 sommargrönt att sjunga.
 Tror du jag ett ögonblick glömt det fastän sommarn gick,
 sommarn och det unga?

Afskedet

År af skumma färder fick du pröva,
 jag kan se dig när du gick ombord.
 Som det stumma offret gick du.
 Ingen kunde ge dig tröst
 med blick och urd.
 I de gröna sommarsunden
 dolde snart den sista uddens hägn din båt,
 Och min sköna syn för stunden brast som
 bubblor brista i ett regn af gråt.
 Blott en strimma rök som dröjde.
 Blott en våg som hvälfde trött och knäckt
 mot strand.
 Kvällens dimma sakta höjde sig
 och vassen skälfde för en fläkt ibland.
 Och jag vände åter samma väg vi brukat
 taga

Tuuli ja puu

Aurinko menee makuulle pimeään pii-
 loonsa.
 Varjot putoavat polulleni.
 Luuletko että voin unohtaa sinut?
 En voi koskaan unohtaa.
 Aurinko nousee sängystään
 aamunpuna poskillaan,
 ilahduttaakseen metsiä ja niittyjä.
 Luuletko että voin olla ankara,
 vaikka lähdit kuin tuuli?
 Tuuli puhaltaa minne haluaa,
 sillä on monta oikkua,
 eikä se ole tuuli, jos se on paikallaan.
 Luuletko että voin tehdä mitä tuulenvire
 haluaa?
 Minä olen puu, jonka sait kesänvihreästi
 laulamaan.
 Luuletko että olisin sitä hetkeksikään
 unohtanut, vaikka kesä meni,
 kesä ja nuoruus.

Jäähvyäiset

Hämärien matkojen vuosia sait kokea,
 voin nähdä sinut, kun nousit laivaan.
 Kuin mykkä uhri menit.
 Kukaan ei voinut lohduttaa sinua katseella
 tai sanoilla.
 Vihreässä kesäsalmessa
 viimeisen niemenkärjen suoja peitti pian
 laivasi,
 ja minun ihana hetken näkyni särkyi
 kuin kuplat rikkoutuvat kyynelsateessa.
 Vain savuvana joka viipyi.
 Vain aalto, joka huokui väsyneesti ja rik-
 koutui rantaan.
 Illan sumu nousi hitaasti
 ja kaislat värisivät toisinaan tuulussa.
 Minä käännyin takaisin samalle tielle, jota
 tapasimme käyttää

LIITE 2: 7(12)

och jag såg dig än,
 och jag kände blodets flamma genom hjär-
 tat jaga som en våg igen.
 Nu är flamman slocknad,
 bara tidens långa flöde glider jämt förbi.
 Vara samman, skiljas, fara,
 det är så hvart öde är bestämdt att bli.

Trädet som dör

Vinden blef storm, sången blef skri,
 höstens himmel flög förbi.
 Stolta träd, hvar är din krona?
 Stormen har vräkt den för din fot,
 och i de isiga rymderns hot
 sträcker du risiga grenar med knot
 mot himlen som ej kan skona.
 Svart mot den blödande solnedgången
 minns du den flödande sommarsången
 blott som ett efterblifvet drömsus
 i stammen,
 blott som ett amen,
 hviskadt af lifvet när lifvet går ut.
 Vår skall komma igen.
 Andra träd skola bära vaggande grönt för
 vinden än.
 Ljuset skall gunga i dem,
 suset skall sjunga i dem.
 Du skall stå mörk som för ut.
 Sagan är slut, och mannen med yxan
 närä.

ja näin sinut vielä,
 ja tunsin jälleen veren liekin kiitävän sy-
 dämen läpi kuin aallon.
 Nyt liekki on sammunut.
 vain ajan pitkä virta lipuu ohitse.
 Olla yhdessä, erota, lähteä,
 kuten kohtalo on päättänyt olevan.

Kuoleva puu

Tuulesta tuli myrsky, laulusta huuto.
 Syksyn taivas lensi ohitse.
 Ylväs puu, missä on kruunusi?
 Myrsky on heittänyt sen jalkoihisi,
 ja jäisten avaruuksien uhan alla,
 levität risuiset oksasi kohti taivasta, joka
 ei voi sinua armahtaa.
 Mustana vasten veristä auringonlaskua,
 muistat virtaavan kesälaulun
 vain kuin jälkeenjäänyt unisuhina rungos-
 sa,
 vain kuin aamen,
 elämän kuiskaamana elämän hiipuesssa.
 Kevät tulee taas.
 Muut puut kantavat vielä keinuvaa vihre-
 yttä tuulelle.
 Valo keinuu niissä,
 suhina laulaa niissä.
 Sinä seisot synkkänä kuten ennenkin.
 Satu on loppu, ja mies kirveen kanssa lä-
 hestyy.

(suom. Leena Pärssinen)

LIITE 2: 8(12)

Toivo Kuula**Aamulaulu** (Eino Leino)

Kaiu, kaiu lauluni
kaiu korkealle.

Aamu koittaa aalto käy jo rannan raidan
alle.

Nuku nuori sydämeini,
nuku nuorta unta.

Katso kuinka havajaa,
koko luomakunta.

Lennä, lennä lempeni,
lennä yli vuorten,
ei ne estä vuoretkaan
lempimistä nuorten.

Syystunnelma (Eino Leino)

Teit oikein ystävä ainoo,
kun luotani läksit pois.
Sun rintasi nuori ja lämmin
mun rinnalla jäätynyt ois.

Kas, maantiellä kalpea kukka
lumipälvestä nostavi pään.
Mitä vuottelet kukkani vielä?
on aika jo painua pään.

Tuhat aatosta sieluni tunsi,
sen vaan minä muistaa voin:
Oli tielläni kuihtunut kukka,
ja sen peitoksi lunta mä loin.

Yö nummella

(August Hjelt, suom. Jussi Snellman)

Yöss' jylhässä liiku ei ainoa puu.
On aavikon yllä vain korkea kuu.
Kun kulkevi tuuli, ei jälkeä näy.

Nyt luonnon kuin lapsen vain hengitys
käy.

Yli niittyjen, kenttäin ja metsän ja maan
tuo taivahan valkeus luo aavehiaan.
Niin ääneti kaikki yön kirkossa on,
vain laulava lähde on uupumaton.

Nyt ihmistä kaksi, tuo vaimo, mies tuo,
kautt' yöllisen metsän käy lähteen luo.
Kuun loistohon siihen he seisoen jää.
”Mit' etsitte, teitte, se selvittääkää?”

Ei tiedä ees itse, he tuntevat vaan:
He helmassa luonnon on lapsia maan.

Tuijotin tulehen kauan (Eino Leino)

Tuijotin tulehen kauan,
liikuttelin lieden puita,
ajattelin armastani,
muistin musta kulmaistani.

Hiilet hehkui, kuvat kulki,
ajat armahat samosi,
liiteli suviset linnut,
keikkuivat kesäiset päivät, –
poski hehkui, suu hymysi,
silmit muita muistutteli.

Vierin maita, vierin soita,
vierin suuria saloja,
salossa savu sininen,
savun alla armas mökki,
mökissä ihana impi,
kultakangasta kutovi,
helmellistä helskyttävi.

Kelle kangas kultaloimi?
Häiksi metsän morsiolle.
Kelle neiti näätärinta?
Hiihtäjälle Hiiden korven.

Ei hyvä hylätyn kauan
liikutella lieden puita,
vesi silmihin tulevi,
pää käsihin tuiskahtavi,
kurkussa korina käypi,
sylkytys sydänalassa.

Jean Sibelius

Den första kyssen (J. L. Runeberg)

På silfvermolnets kant satt
aftonstjernen,
från lundens skymning frågte henne tär-
nan:
"Säg, aftonstjerna, hvad i himlen tänkes,
när första kyssen åt en älskling skänkes?"

Och himlens blyga dotter hördes
svara:
"På jorden blickar ljusets englaskara,
och ser sin egen sällhet speglad åter;
blott döden vänder ögat bort och
gråter."

Men min fågel märks dock icke (J. L. Runeberg)

Svanen speglas re'n i sundet,
Knipans hvita vingar hvina,
Lärkan höres högt i höjden,
Spofvens rop kring kärret rullar,
Våren samlar sina skaror,
Får sin fogelflock tillbaka,
Väntar dem med sol och värme,
Lockar dem med långa dagar.

Och jag, arma flicka, fiker,
Söker skingra sakna'ns mörker,
Vårda värmen i mitt sinne,
Vill som våren vänlig vara,
Synas ljus som sommardagen.

Ensi suudelma

Hopeisen pilven reunalla istui
iltatähti,
lehdon hämäristä kysyi häneltä
neito:
"Sano, iltatähti, mitä taivaassa ajatellaan,
kun ensisuudelma annetaan rakastetulle?"

Ja taivaan kalpean tyttären kuultiin vas-
taavan:
"Maan päälle katsoo valon enkelparvi,
ja näkee oman loisteensa heijastuvan,
vain kuolema kääntää katseensa pois ja
itkee.

(suom. Kimmo Pihlajamaa)

Mut en löydä lintuani

Joutsen kuvastuu jo salmeen,
telkän valkosiivet viuhuu,
leivo kuuluu korkealta,
suolta kiirii kuovin huuto,
kevät kerää joukkojansa,
lintuliudat saa se jälleen,
vartoo niitä valoon, lämpöön,
houkutellen pitkin päivin.

Minä, tyttö parka, etsin,
koetan poistaa kaipuun yötä,
säilytellä mielen lämmön,
kevään lailla hyvä olla,
valoisa kuin suven päivä.

Och jag gläds, fast sorgen gnager,
Ler, fast tåren trängs i ögat,
Men min fogel märks dock icke.

Demanten på marssnön
(J. J. Wecksell)

På drivans snö där glimmar
En diamant så klar.
Ej fanns en tår, en pärla,
Som högre skimrat har.

Utav en hemlig längtan
Hon blänker himmelskt så:
Hon blickar emot solen,
Där skön den ses uppgå.

Vid foten av dess stråle
Tillbedjande hon står
Och kysser den i kärlek
Och smälter i en tår.

O, sköna lott att älska
Det högsta livet ter,
Att stråla i dess solblick
Och dö, när skönst den ler!

Flickan kom ifrån sin älskling möte
(J. L. Runeberg)

Flickan kom ifrån sin älsklings möte,
kom med röda händer. – Modern sade:
"Varav rodna dina händer, flicka?"
Flickan sade: "Jag har plockat rosor
och på törnen stungit mina händer."

Åter kom hon från sin älsklings möte,
kom med röda läppar. – Modern sade:
"Varav rodna dina läppar, flicka?"

Riemuitsen, kun suru kalvaa,
hymyilen, kun kyynel tunkee,
mutten löydä lintuani
(suom. Tarmo Manelius)

Timantti hangella

Valkohangella kimaltelee,
Timantti niin kirkas.
Ei kyyneltä, ei helmeä ole,
Mi kirkkaammin hohtanut on.

Salaisessa kaipuussaan
Se taivaallisesti loistaa,
Ja aurinkoa katselee,
Kun kauniina se kohoaa.

Auringon säteen äärellä,
Anoen se katsoo
Ja rakkahasti sitä suutelee,
Ja kyyneleeksi sulaa.

Oi, rakastamisen onni,
Sä elon suurin ihanuus,
Sen katsehessa loistaa,
Ja kuolla, kun se kauneinta on.
(suom. Erkki Tammela)

Tyttö tuli kultansa luota

Tyttö tuli kultansa luota,
tuli punoittavin käsin. – Äiti sanoi:
"Miksi punoittavat kätesi, tyttö?"
Tyttö sanoi: "Ruusuja poimin,
piikkeihin käteni satutin."

Tuli tyttö taas kultansa luota,
tuli punoittavin huulin. – Äiti sanoi:
"Miksi punoittavat huulesi, tyttö?"

LIITE 2: 11(12)

Flickan sade: "Jag har ätit hallon
och med saften målat mina läppar."

Åter kom hon från sin älsklings möte,
kom med bleka kinder. – Modern sade:
"Varav blekna dina kinder, flicka?"

Flickan sade: "Red en grav,
o moder!
Göm mig där och ställ ett kors däröver,
och på korset rista som jag säger:

En gång kom hon hem med röda händer,
ty de rodnat mellan älskarns händer.
En gång kom hon hem med röda läppar,
ty de rodnat under älskarns läppar.
Senast kom hon hem med bleka kinder,
ty de bleknat genom älskarns otro."

Var det en dröm? (J. J. Wecksell)

Var det en dröm, att ljuvt en gång
jag var ditt hjärtas vän? –
Jag minns det som en tystnad sång,
då strängen darrar än.

Jag minns en törnros av dig skänkt,
en blick så blyg och öm;
jag minns en avskedstår, som blänkt, –
var allt, var allt en dröm?

En dröm lik sippans liv så kort
uti en vårgrön ängd,
vars fägring hastigt vissnar bort
för nya blommors mängd.

Men mången natt jag hör en röst
vid bittra tårars ström:
göm djupt dess minne i ditt bröst,
det var din bästa dröm!

Tyttö sanoi: "Vadelmia söin,
mehulla huuleni tahrin."

Tuli tyttö vielä kerran kultansa luota,
tuli kalpein poskin. – Äiti kysyi:
"Miksi ovat poskesi kalpeat, tyttö?"

Tyttö sanoi: "Kaiva minulle hauta,
voi, Äiti!
Piilota minut sinne ja laita päälle risti,
ristiin kirjoita, mitä nyt sanon:

Kerran tuli tyttö kotiin punoittavin käsin;
ne punoittuivat rakkaan käsien lomassa.
Kerran tuli tyttö kotiin punoittavin huulin;
ne punoittuivat rakkaan huulia vasten.
Sitten tuli tyttö kotiin kalpein poskin;
ne kalpenivat rakkaan petoksen tähden."
(suom. Kimmo Pihlajamaa)

Oliko se unta?

Oliko se unta, että yhden ihanan kerran
olin sydänystäväsi?
Muistan sen kuin vaienneen laulun,
jonka ääni värähtelee yhä.

Muistan lahjoittamasi orjanruusun,
katseen, niin kainon ja hellän,
muistan eronkyyneleen, joka kimalsi.
Oliko kaikki, kaikki vain unta?

Unta kuin vuokon lyhyt elämä
keväänvihreällä kedolla
jonka kauneus kuihtuu pian pois
uuden kukkatulvan tieltä.

Mutta monin öin kuulen äänen
karvaiden kyynelten virratessa:
kätke sen muisto syvään sydämeesi,
sillä se oli kaunein unesi!
(suom. Kyllikki Solanterä)

LIITE 2: 12(12)

Leena Pärssinen aloitti lauluopintonsa Heinolan musiikkiopistossa vuonna 1999 ja siirtyi Tampereen konservatorioon syksyllä 2001. Vuodesta 2007 lähtien Leena on opiskellut Pirkanmaan ammattikorkeakoulussa esittävän säveltaiteen linjalla opettajanaan Susanna Tenkanen-Lindeman. Lisäksi hän on osallistunut useita kertoja Jaakko Ryhäsen mestarikursseille. Liediä Leena on opiskellut Satu Sippola-Nurmisen, Risto Kyrön ja Eero Mannisen johdolla. Leena on laulanut Savonlinnan oopperajuhlakuorossa kesät 2005–2007, 2009–2010, ja on jälleen mukana kuorossa ensi kesän oopperajuhlilla. Tampereen oopperan kuorossa hän on laulanut vuodesta 2003.

Jan Sandvik aloitti pianonsoiton opiskelun vuonna 2001 Kuula-opistossa Vaasassa opettajanaan Hans Seppelin. Vuonna 2004 hän siirtyi opiskelemaan Tampereen ammattikorkeakouluun Risto Kyrön oppilaaksi ja keväällä 2010 hän valmistui sieltä musiikkipedagogiksi. Lukuvuoden 2005–2006 Jan vietti vaihto-opiskelijana Detmoldin musiikkikorkeakoulussa Saksassa professori Bob Versteeghin pianoluokalla. Tällä hetkellä Jan suorittaa solistisia erikoistumisopintoja Jyväskylän ammattikorkeakoulussa Katariina Liimataisen johdolla. Jan on osallistunut mm. Liisa Pohjolan, Tuija Hakkilan, Lauri Väinmaan, Henri Sigfridssonin ja Martin Katzin mestarikursseille. Jan on palkittu Seinäjoen Lakeus Soi -pianokilpailussa 2004 ja Turun Pianoaura-kilpailussa 2010.

KONSERTIN TALTIOINTI

LIITE 3

Metsä tuhansin äänin soi! -opinnäytetyökonsertin taltiointi.
Äänitetty sunnuntaina 20.2.2011 Willa Macissa, Tampereella.
Esiintyjät sopraano Leena Pärssinen ja pianisti Jan Sandvik.